

Tunnustava etnografia

Tunnustussuhdeteoriat osana lastensuojelun jälkihuollon palveluihin oikeutettujen nuorten kanssa tuotettua etnografiaa

Sosiaalityön tutkimuksen päivät 16.2.2023

Tarja Vierula ja Saara Saukkola
Tuni, yhteiskuntatieteet, sosiaalityö
Hyvää jälkeä - Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena
uudistuvassa palvelujärjestelmässä (STM 2021-2023)

<https://projects.tuni.fi/hyvaajalkea>

Siirtymä sijaishuollosta jälkihuoltoon

- Suomessa tutkittu melko vähän (kuitenkin esim. Törrönen & Vauhkonen 2012; Törrönen & Vornanen 2014; Törrönen ym. 2018; Kääriälä 2020)
- Havaittu haavoittuvaksi vaiheeksi
- Sijoitettuna olleilta vaaditaan muita pikaisempaa aikuistumista, vaikka osalla heistä enemmän tuen ja avun tarpeita
- Kuntien väliset erot > nuorten eriarvoinen asema
- Jälkihuollon aktiivinen kehittäminen (esim. YEE-hanke/THL, lukuisat alueelliset hankkeet ja aluekohtainen kehittäminen)

Taustaa

- Lastensuojelun sijaishuolto
  - huostaanotetun lapsen/nuoren hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella sijaisperheessä, perhekodissa tai lastensuojelulaitoksessa > ho. ja sijoitus päättyy viimeistään 18-v.
- Lastensuojelun jälkihuolto
  - tarpeiden mukaista, sijoituksen jälkeistä tukea 18-24 –vuotiaille
  - Ikärajan nosto 21>25 vuonna 2020
  - vuonna 2019 noin 9000 nuorta jälkihuollon piirissä
  - lastensuojelulain mukainen kunnallinen/hyvinvointialueellinen palvelu
  - kaikilla huostassaolleilla on oikeus jälkihuoltoon - vastaanottaminen vapaaehtoista

Teoreettismetodologiset lähtökohdat

Tunnustussuhdeteoriat

- Pohja Hegelin filosofiassa > monet teoreetikot kehittäneet erilaisiin suuntiin
- Keskitymme oikein tunnustamiseen
  - Nuori tulee ymmärretyksi ja nähdyksi sellaisena kuin haluaa ja kokee olevansa
- Keskeistä ihmisten välinen vuorovaikutus ja vastavuoroisuus > Yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasot

Honneth 1995; Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015; Taylor 1992; Warming 2015

Liikkuva etnografia

- Etnografi liikkuu, kyse myös tarpeesta selittää liikkuvia ilmiöitä teoreettisesta ja analyyttisestä näkökulmasta
- Taustalla maailman ja sosiaalisen todellisuuden muuttuminen yhä liikkuvammaksi
- Liikkuvuus (mobility) eli kotien, perheiden ja yhteisöjen välillä oleminen leimallista sijoitettuna olemiselle
- Siirtymä sijaishuollosta jälkihuoltoon sisältää monenlaista liikkuvuutta

Novoa 2015; Ross ym. 2009

Tunnustussuhdeteoriat etnografiassa

Tutustuminen

Arvostaminen

Kuunteleminen

Kuulluksi tulemisen kokemus
nuorelle

Vastavuoroisuus

Mahdollisimman tasa-
vertainen kohtaaminen

**Nuoren ehdoilla toimiminen
mahdollisuuksien mukaan**

Aineisto ja metodi

Etsittiin vastausta kysymykseen:

Millaisena siirtymä lastensuojelun sijaishuollosta jälkihuoltoon näyttäytyy osana nuorten elämän kokonaisuutta?

- Ajatuksena liikkuva etnografia 18 vuotta täyttävien, jälkihuoltoon oikeutettujen nuorten kanssa noin 2 kk ennen ja 2 kk jälkeen > toteutui kahden jo jälkihuollon piirissä olevan nuoren kanssa
- 15 tapaamista (8+7) > tutustuminen, eri teemat, prosessin päättely
- 10 litteroitua haastattelua (yht. noin 12 t/151 s) > apuna verkostokartat, aikajana, tutustuminen nuorelle tärkeisiin paikkoihin
- Tutkijoiden havaintopäiväkirjat (26 s, times new roman 12, riviväli 1)
- Tutkijoiden tutkimusetiikkaa, -prosessia ja nuorten tapaamisissa heränneitä tunteita koskevat reflektiopäiväkirjat (17 s)
- Yhteisluenta alustavasta analyysistä toisen nuoren kanssa, tapaamiset jatkuvat edelleen

Sensitiivinen tutkimusaihe: sääntö-, suhde- ja tilanneperustainen tutkimusetiikka!

Onnistumisia ja haasteita

Suhteen luominen
vastavuoroisesti (ote)

Tiedon tuottaminen
nuorelle sopivalla tavalla

Tutkijoiden välisen
yhteistyön merkitys ja
henkilökohtaiset resurssit

Rajojen vetäminen
ja roolien
sekoittuminen (ote)

Haastava menetelmä
osallistujalle ja tutkijalle
(ote)

Tavoitettu motivoituneiden
ja melko hyvinvoivien
nuorten kokemuksia

Kentältä poistuminen
(ote)

Suhteen luominen vastavuoroisesti

Ote tutkijan päiväkirjasta:

"Nuoren kutsuminen omaan kotiini on ollut itseni kannalta kiinnostava prosessi. Siivosin koko kodin kunnolla, kävin kaupassa hakemassa meille mutakakun, kermavaahtoa ja vadelmia ja valmistauduin kaikin puolin siihen, että nuori tulee kotiini. Minua jännitti. - - Seuraavana päivänä tapaamisen peruuntuessa huomasi olevani hieman pettynyt. Selvästi jännityksen lisäksi tunteissani oli odotusta. Siivoaminen ja valmistelu sai minut katsomaan tutkimusta myös erilailla tutkittavan kautta. Tapaamiset vaativat aikaa ja energiaa sekä aikamoista avoimuutta asioista. Etenkin, kun kyselen sellaisista asioista, mitkä eivät ole helpoimmasta päästä. En tiedä, olisiko minusta osallistumaan näin pitkäkestoiseen tutkimukseen. Ehkä, jos aihe olisi minulle tärkeä."

Roolien sekoittuminen

Ote tutkijan päiväkirjasta:

”Nuori on muutamaan kertaan puhunut myös siitä, kuinka hänelle on tärkeää se, että asetun hänen kanssaan samalle tasolle. Hän taisi jopa sanoa, että ei hän minua näkisikään, jos tapaamiset eivät tuntuisi mukavilta. - - Olen taas kerran pohtinut rooliani, sillä se muuttuu mielestäni tapaamisten aikana. Toisaalta olen tutkija ja ammattilainen, toisaalta kaveri ja kuuntelija. Nuori sanoo ymmärtävänsä minun ammatillisuuteni ja sen uskonkin, sillä hän harvoin kyselee minusta mitään.”

Haastava menetelmä osallistujalle ja tutkijalle

Ote tutkijan päiväkirjasta:

”Nuori kertoi olevansa miellyttävä ja naureskellen kertovansa hyvin vaikeistakin asioista. Tuon naureskelun huomasi viimeksikin. Kertoi myös, että traumaattisista kokemuksista puhuminen ei tunnu hänestä mitään. - - Täytyy olla tarkkana nuoren kanssa, ja niin yritin nytkin olla. Voi miellyttäjänä yrittää kertoa asioista, joista ei ehkä kuitenkaan pohjimmiltaan haluaisi kertoa.”

Kentältä poistuminen

Ote tutkijan päiväkirjasta:

”Juttelimme tapaamisen lopulla hieman tutkimuksen loppumisesta. Se, kuinka hyvin tulemme toimeen ja kuinka läheiseksi suhteemme on muodostunut, on yllättänyt minut. Sanoin sen nuorellekin ääneen. - - Nuori myös laittoi minut tämän hetken verkostokarttaansa läheiseksi ammattilaiseksi. Lisäksi hän oli sitä mieltä, että jatkossakin olisi mukava silloin tällöin nähdä ja vaihtaa kuulumisia.”

Lopuksi

Onko epäeettistä olla kiva?
(Daley 2012)

Lähteet

Daley, Kathryn (2012) Gathering Sensitive Stories: Using Care Theory to Guide Ethical Decision-Making in Research Interviews with Young People. *Youth Studies Australia* 31(3), 27–34.

Honneth, Axel (1995) *The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts*. Cambridge: Polity Press.

Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (2015) (toim.) *Myönteinen tunnistaminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Kääriälä, Antti (2020) *Always a Step Behind? Educational and Employment Transitions among Children in Out-of-home Care*. Helsingin yliopisto.

Novoa, Andre (2015) Mobile Ethnography: emergence, techniques and its importance to geography. *Journal of Studies and Research in Human Geography* 9(1), 97–107.

Ross, Nicola J. & Renold, Emma & Holland, Sally & Hillman, Alexandra (2009) Moving stories: using mobile methods to explore the everyday lives of young people in public care. *Qualitative Research* 9(5), 605–623.

Taylor, Charles (1992) *Multiculturalism and "The Politics of Recognition"*. Princeton: Princeton University Press.

Törrönen, Maritta & Vauhkonen, Teemu (2012) *Itsenäistyminen elämänvaiheena: osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista*. SOS-Lapsikylä.

Törrönen, Maritta & Vornanen, Riitta (2014) *Young People Leaving Care: Participatory Research to Improve Child Welfare Practices and the Rights of Children and Young People*. *Australian Social Work* 67(1), 135–150.

Törrönen, Maritta & Munn-Giddings, Carol & Gavriel, Chrissie & Morris, Demi (2018) Emotional participation of young adults starting their independent living, *Nordic Social Work Research*, 8(1), 65–78.

Warming, Hanne (2015) *The Life of Children in Care in Denmark: A Struggle Over Recognition*. *Childhood* 22(2), 248–262.